

Sociologie pro porodní asistentky

---

jarní semestr 2006

vyučující: Mgr. Lucie Jarkovská, jarkovsk@fss.muni.cz

garant kurzu: Prof. Ladislav Rabušic

anotace:

Kurz představí studentkám oboru Porodní asistentka základní sociologické koncepty a teorie. Seznámí je také se základy metodologie sociologického výzkumu. Zaměří se především na genderové aspekty vybraných společenských problémů. Jeho cílem je naučit budoucí porodní asistentky přemýšlet ve společenských souvislostech a uvědomovat si sociální přesahy jejich vlastní profese.

ukončení kurzu: kolokvium

podmínky absolvování kurzu:

Pro udělení kolokvia je nutné připravit a přednést jeden referát z předepsané četby, vypracovávat a v termínu odevzdávat průběžně zadané úkoly a na závěr kurzu vypracovat esej v rozsahu cca 1000 slov. Téma eseje si studentka zvolí libovolně v rámci témat probraných během kurzu. K napsání eseje využije povinnou literaturu předepsanou k danému tématu v sylabu a doplní ji o další zdroje. Kurz předpokládá aktivní participaci studentek v diskusích.

termín výuky:

čtvrtek 8,00 – 9,40

místo výuky:

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Joštova 10, místnost U42

forma výuky:

1 hodina přednáška, 1 hodina seminář

---

1. Úvod do sociologie

Představení struktury kurzu a podmínek jeho absolvování.

Co je sociologie a čím se zabývá. K čemu je sociologie užitečná nesociologům. Co je to společnost, proč je tento pojem problematický a zneužitelný. Kde končí příroda a začíná svět vytvářený lidmi. Sociologický pohled na svět – nic není samozřejmé.

Základní pojmy: společnost, příroda vs. kultura, subkultura, stereotypy, sociální konstruktivismus, sociologická imaginace (C. W. Mills)

Povinná četba:

Keller, Jan: *Úvod do sociologie*. Praha, Slon. str. 9 – 19.

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 14 – 30.

Další doporučená četba:

Bauman, Zygmunt, May, Tim 2004: *Myslet sociologicky*. Praha, Slon. str. 9 – 39

---

2. Sociální řád

Jak přežívá kultura. Jak se jedinec stává součástí kultury. Ohrožují sociální nerovnosti sociální řád?

Základní pojmy: sociální kontrola, normy, socializace, kulturní reprodukce, sociální změna, sociální stratifikace, sociální mobilita, legitimita

Povinná četba:

Keller, Jan: *Úvod do sociologie*. Praha, Slon. str. 21 – 34

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 253 – 285

Další doporučená četba:

Bauman, Zygmunt, May, Tim 2004: *Myslet sociologicky*. Praha, Slon. str. 155 – 178

---

3. Genderové aspekty společnosti

Role a postavení žen a mužů ve společnosti. Feminismus – jeho kořeny a vývoj, vliv na podobnu současné společnosti.

Základní pojmy: pohlaví vs. gender, genderová struktura společnosti, feminismus, genderová socializace

Povinná četba:

Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J. 2003: *Ženy, muži a společnost*. Praha, Karolinum. str. 20 – 52

Jarkovská, Lucie 2004: Prohlédněme genderové stereotypy. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna: *Abc feminismu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 19 – 27

Další doporučená četba:

Hendrychová, Soňa 1999: Z historie feminismu v českých zemích. in Věšínová – Kalivodová, Eva, Maříková, Hana (eds.): *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha, Open Society Fund Praha.

---

4. Kulturní instituce a sociální role

Jak se ve společnosti vyznáme. Všichni hrajeme divadlo (E. Goffman). Jaké role hrajeme my. Konflikt rolí: rodič vs. profesionál/ka, porodní asistentka jako prostředník mezi lékařem a matkou.

Základní pojmy: instituce, role, konflikt rolí, genderové role

Povinná četba:

Keller, Jan: *Úvod do sociologie*. Praha, Slon. str. 57 – 65

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 86 – 101

Další doporučená četba:

Goffman, E. 1999. *Všichni hrajeme divadlo*. Praha: Ypsilon. str. 25 – 74

Bauman, Zygmunt, May, Tim 2004: *Myslet sociologicky*. Praha, Slon. str. 41 – 39

---

5. Konformita a deviace: Příklad znásilnění a domácího násilí

Jak se určuje, co je konformní a co deviantní chování. Měří se každému stejným metrem?

Genderově podmíněné násilí – násilí na ženách.

Základní pojmy: deviace, konformita, normy, sankce, zákon, zločin, tolerance

Povinná četba:

Huňková, Markéta 2004: Domácí násilí na ženách. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminismu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 99 – 115

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 184 – 225

Další doporučená četba:

Benedict, Helen 2003: *To není vaše vina. Jak se vyrovnat se sexuálními napadením*. Praha, One Woman Press. str. 206 – 240

Herman, Judith Lewis 2001: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky – od týrania v súkromí po politický teror*. Bratislava, Aspekt. str. 79 – 107

---

6. Sociologie rodiny I. – partnerství

Rodina jako základní stavební jednotka společnosti. Je rodina prostředím největší intimity a autenticity nebo prostorem pro nerovnosti a boj mezi pohlavími a generacemi. Normativita heterosexuálního partnerského uspořádání. Alternativní rodinné modely – rodiče samoživitelé, nesezdaná soužití, gay a lesbická rodičovství, rozvody a opakovaná manželství. Základní pojmy: nukleární rodina, partnerství, heterosexuálnosť, homosexualita

Povinná četba:

Sokolová, Věra 2004: „A co děti...“ gay a lesbické rodičovství. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 81 – 96

Radimská, Radka 2002: Mateřství, otcovství a moc. Gender, rovné příležitosti, výzkum.4/2002: 1-3 (www.gendersonline.cz)

Další doporučená četba:

Možný, Ivo 1999: *Sociologie rodiny*. Praha, Slon. str. 79 – 97

Maříková, Hana (ed.) 2000: *Proměny současné české rodiny*. Praha, Slon.

---

7. Sociologie rodiny II. – rodičovství

Je mateřská láska přirozený pud nebo sociální konstrukt. Jak se proměňuje podoba mateřství v historickém a kulturním kontextu. Jsou otcové plnohodnotnými rodiči? Je možné skloubit péči o rodinu a výkon profese?

Základní pojmy: sociální konstruktivismus, biologický determinismus, esencialismus

Povinná četba:

Šálek, Marek 2004: Svobodu otcům! in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 81 – 96

Badinter, Elisabeth: *Materská láska*. Bratislava, Aspekt.

Další doporučená četba:

Šmídová, Iva 2004: Muži na rodičovské dovolené. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 57 – 64

Maříková, Hana 2004: Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna: *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 41 – 50

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 155 – 181

---

8. Demografie

Základní demografické ukazatele. Demografické trendy v české společnosti. Proč se u nás rodí málo dětí? Je naše společnost přátelská k dětem?

Základní pojmy: plodnost, porodnost,

Povinná četba:

Jarkovská, Lucie 2002: Propopulační politika, feminismus a rovné příležitosti. in Lišková, Kateřina, Navrátilová, Jolana (eds.): *Zpráva z výzkumu: Rovné příležitosti žen a mužů ve*

vybraných českých podniků 2000 – 2001. Brno, Gender centrum FSS MU v Brně. str. 42 – 48

Odehnalová, Alena, Prinzová, Martina: Demografická charakteristika české populace. in Lišková, Kateřina, Navrátilová, Jolana (eds.): Zpráva z výzkumu: *Rovné příležitosti žen a mužů ve vybraných českých podniků 2000 – 2001*. Brno, Gender centrum FSS MU v Brně. str. 9 – 13

Další doporučená četba:

Rabušic, Ladislav 2001: *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha, Slon.

Kalibová, Květa 2003: Žena demografická. in Vodáková, Alena, Vodáková, Olga: *Rod ženský*. Praha, Slon. str. 246 – 259

---

9. Metodologie sociologického výzkumu I.

Jak se zkoumá společnost. Jak rozumět výsledkům výzkumů. Můžeme jim věřit?

Základní pojmy: základní soubor (populace), výběrový soubor (vzorek), redukce, validita, reliabilita, korelace, hypotézy, zobecnění, zkrácení

Povinná četba:

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 504 – 530

Další doporučená literatura:

Disman, Miroslav 1993: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum. str. 119 – 138

---

10. Metodologie sociologického výzkumu II.

Co musí obsahovat dotazník. Jak se ptát, abychom zjistili to, co potřebujeme. Jak zpracovávat data. Praktická cvičení.

Základní pojmy: dotazník, rozhovor, respondent/ka, komunikační partner/ka, tazatel/ka, bias

Povinná četba:

Disman, Miroslav 1993: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum. str. 139 – 177

Další doporučená literatura:

Disman, Miroslav 1993: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum. str. 179 – 215

---

11. Tělo ve společnosti – zdraví a nemoc

Jak se určuje, co je zdraví. jak se proměňují standardy zdraví. Ženy, muži a nemocnost.

Sexistická zdravotní péče. Krása nebo zdraví aneb co nám diktuje mýtus krásy.

Základní pojmy: nemocnost, úmrtnost, předpokládaná délka života, poruchy příjmu potravy, dvojitý standard duševního zdraví

Povinná četba:

Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J. 2003: *Ženy, muži a společnost*. Praha, Karolinum. 477 – 523

Další doporučená četba:

Jarkovská, Lucie, Navrátilová, Jolana 2004: Mýtus krásy. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminismu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 129 – 136

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 135 – 154

---

12. Ženy z etnických menšin – reprodukční práva žen

Kdo rozhoduje o početí a porození dítěte. Preference pohlaví potomků. Možnosti antikoncepce a interrupce. Násilné sterilizace. Setkávání rozdílných kultur – menšiny, náboženství, uprchlictví jako možné faktory ovlivňující lékařskou péči o ženu.
Základní pojmy: etnicita, menšiny, tradice, ženská obřízka, multikulturalismus, alibismus

Povinná četba:

Další doporučená četba:

---

13. Závěrečné zhodnocení kurzu. Evaluace.